

Főhős mesék
Meggel Mária
és Kézma-
Népi játékok

BALDA MIHÁLYNÉ

Dunáné Pászta Mária

Mezőkovácsháza, 1997. május

NÉPI IPARMŰVÉSZNŐ

A MEZŐKOVÁCSHÁZI HÍMZŐ SZAKKÖR VEZETŐJE

Békés megye Képviselő-testülete

Megyei Művelődési Központja

és Kézműves Szakiskolája

Népi játék és kismesterség oktatói tanfolyam

SZAKDOLGOZAT

BALDA MIHÁLYNÉ

NÉPI IPARMŰVÉSZ,

a mezőkovácsházi hímző szakkör vezetője

Dunainé Pszota Mária

Mezőkovácsháza, 1997. május

BEVEZETŐ

Éppen 10 éve, 1987 májusában a Kaposvári Művelődési Központ szakelőadójaként jártam először Mezőkovácsházán. A VI. Békés Megyei Napokra szóló meghívásnak tettem eleget nagy örömmel, hiszen akkoriban végeztem a "C" kategóriás szövő szakkörvezetői tanfolyamot, élénk érdeklődéssel tanulmányoztam a tárgyalkotó népművészetet, s békéscsabai születésűként szívesen látogattam szűkebb hazámba.

Az akkor bemutatott VIII. Országos Népművészeti Kiállítás békés megyei anyaga ámulatba ejtett. Felejthetetlen élmény volt. "Ilyen szépet még nem láttam!" - mondtam a somogyiaknak Kaposvárra visszatérve.

Talán nem is láthattam, hiszen a rangos zsűri megállapítása szerint a Békés Megyei Népművészeti Napok rendezvénysorozata országos szinten a legelső helyen állt, Békés megye alkotó közösségei mindig nyújtottak valami újat, ami országos terjesztésre is alkalmas volt.

Ma már - ha lehet - még többre értékelem azt az 1987. évi komplex rendezvénysorozatot, mert sajnos az volt az utolsó. A szűkös anyagiak már 10 éve nem teszik lehetővé, hogy Mezőkovácsházán a korábbi évekhez hasonló bemutatkozásra, szakmai tapasztalatcserére sor kerüljön.

Nos, azon az emlékezetes rendezvényen ismerkedtem meg Balda Mihálynéval, Magdi nénivel, aki a szakkör tagjaival együtt nagy szeretettel, őszinte kedvességgel fogadott engem is, mint a távolról jött, mégis hazai "idegent". Hosszasan csodáltam munkáikat, élvezettel hallgattam úttörő tevékenységükről.

A sors úgy hozta, hogy éppen egy év elteltével, 1988. májusában Mezőkovácsházára költöztem. A Mezőkovácsházi Művelődési Központ népművelőjeként közelebbről is megismerhettem a hímző szakkör és vezetőjének tevékenységét, sőt közösen munkálkodhattunk a népművészet értékeinek megőrzéséért, a hagyományok ápolásáért, és közös erővel igyekeztünk ismereteinket átadni a következő generációnak.

1996-ban Magdi néni megkapta a "Mezőkovácsháza városért" Emlékplakettet kiemelkedő népművészeti alkotó tevékenységéért.

"Ha élne Balogh György egykori könyvtárigazgató, helytörténeti szakkörvezető, biztosan megírta volna a Mezőkovácsházi Szakköri Füzetek következő számát Balda Mihálynéről" - gondoltam. Miért ne tenném meg én? Megpróbálom e szakdolgozatban a teljesség igénye nélkül bemutatni Magdi nénit, írni életéről, művészeti tevékenységéről példaként állítva őt a jövő nemzedéknek.

Részlet az 1987. évi népművészeti kiállításról két kis unokahúggal,
akik azóta ügyesen szőnek, fonnak, gyöngyöznek

GYERMEK- ÉS IFJÚKORI ÉVEK

1929. augusztus 28., Kevermes. Mag Anna egészséges leánygyermeknek adott életet. Neve: Kotroczó Mária Magdolna. Édesapja: Kotroczó Géza, aki akkor volt 38 éves, és első házasságából 2 gyermeke volt már. Az akkor 17 éves Erzsébet, és a 15 éves Anna. Magdolna két édestestvérét nem is ismerhette meg, Aranka 1 éves korában, József 3 éves korában halt meg. 1932- ben, amikor Magdolna - azaz Magdi néni - 3 éves volt, elveszítette édesanyját is. Akkor költöztek el a battonyai tanyákra. Magdi néni, 2 féltestvére és az édesapjuk. "Az állomáson túl volt az a tanya, a Mezőhegyesi úton. Az 51- es majort és Battonyát kötötte össze az az út." - emlékezett vissza Magdi néni. Haszonbérben voltak ott. A tulajdonos egy makói számvevő volt. Művelték a földet, fizették a haszonbért a termés után. Jó kapcsolatban éltek ott románok, szerbek, magyarok, bár nagyon nehéz idők voltak azok.

Előbb Erzsébet testvére ment férjhez. Géza nevű fiúk született, de nem sokáig lehettek együtt. Előbb az apa, majd 1937- ben Erzsébet is meghalt a nagyapára és Magdi nénire hagyva gyermeküket.

Magdi néni Géza "öccsével"

1935-ben.

1938- ban Magdi néni édesapja ismét megnősült. Egy hasonló sorsú özvegy-asszonyt, Nagy Erzsébetet vette feleségül, akit Magdi néni mindig édesanyjaként tisztelt, ma is nagy szeretettel beszél róla.

"Anyuka nagyon sokat dolgozott. Jóságot nevelt, tehenet tartott, mosott, süttött főzött, gondoskodott a családról. Esténként bármilyen fáradt volt is, varrt, hímezett. Nem volt kitől tanuljon, azt próbálta kivarni, amit a piacon kapott. Szerettem nézni, ahogy öltögetett." - meséli Magdi néni.

Aztán az elemi iskolában már sokmindent meg lehetett tanulni. A közelben tanyai iskola volt. Az összevont 6 osztályban 22 fő tanult. Akkor 2 első osztályos volt: Magdi néni és még egy gyerek. Az osztályteremben állt egy nagy parasztszövőszék. De csak a tanító néni szőtt rajta vásznat tanítás után. Egyszer Magdi néninek sikerült kilesnie, hogy is dolgozik a szövőszéken.

"Jól emlékszem, borsózöld-drapp lenvásznat szőtt a tanító néni. Abból varrt magának ruhát." - idézi fel Magdi néni a régmúltat.

Két év után egy új tanító néni ment a tanyára, aki már hímezni és gobelinezni tanította a gyerekeket. Kézimunka óra keretében ismerkedtek a hímzéssel, megtanulták a száröltést, laposöltést. 5. osztályba Kevermesre kellett járni - aki tudott-, mert a tanyára katonákat telepítettek be. 6. elemi osztályba nem is járt Magdi néni, rögtön a polgári iskolába írárták be Battonyán.

A polgáriban már komolyabban foglalkoztak a népművészettel. A felsőbb osztályokban sárközi főkötőt is varrtak. Magdi néni akkor készítette el az első keresztszemes párnáját, ami még ma is megvan. Az anyagot az apácák szerezték be, de a háború idején már nagyon nehéz volt alapanyaghoz jutni. Az apácák is elmenekültek. A 3. polgárit már májusban befejezték a bombázások miatt, a negyediket pedig csak novemberben kezdték el. Akkoriban kesztyűket, sálakat kötöttek, és a katonáknak küldték el a frontra. A háború végére, 1945- ben fejezte be Magdi néni a polgári iskolát.

1946- ban Mezőkovácsházára, az anyuka rokonságához, Agócs Istvánék tanyájára költöztek.

1947 őszen varrócsoportokba szervezték a fiatalokat. A mindennapi ruhák szabása-
varrása mellett hímezni tanultak.

"Nagyon jó volt! - meséli Magdi néni-. Egy forintot fizettünk naponta, és az oktatás mellett ebédet is kaptunk. Luminóza nővér tanított minket, aki Iparművészeti Főiskolát végzett. 26 éves korában lett apáca. Később varrodában dolgozott, a Varga Anna szalonban. Ők készítették Horthy Miklósné ruháját is. Majd Kínába ment missziós nővérként, aztán Rómába került. Az Új Ember közölte úgy hat éve, hogy meghalt. Nagytudású és ügyes kezű volt Luminóza nővér. A Malonyai-könyvből tanított hímezni, ünnepi ruhát, kötényt varrni. A hímzsminták közül azokat mutatta, amelyeket még nem ért el újabb, városi - polgári eredetű mintakincs hatása. A menyasszonyi ruhámat is magam varrtam, ővét szép mintával hímeztem ki Luminóza nővér segítségével."

Varrótanfolyam résztvevői a Simonyi - kastélyban, 1947- ben. Alsó sorban jobb szélső nővér Luminóza nővér, felső sorban jobb szélső Magdi néni.

HÁZASSÁG, CSALÁD, MUNKA

1948-ban kötött házasságot Magdi néni Balda Mihállyal. Mezőkovácsházán a Kossuth utcára, a Balda szülőkhöz költöztek. A melléképületből alakítottak ki maguknak egy kis önálló lakást. Azóta is ott laknak. Miska bácsi a Mezőhegyesi Kendergyárban dolgozott. Magdi néninek nem volt munkahelye, '48-ban ismét jelentkezett egy 6 hetes varrótanfolyamra. Akkor is Luminóza nővér tanította, de már vizsgáznia is kellett szaktárgyakból, művészettörténetből... Nem kötelezte erre senki, de már akkor is nagyon szerette a művészetet, minél többet akart tudni, és minden lehetőséget megragadott ismereteinek bővítésére.

1949. októberében megszületett első kislányuk Mária Magdolna, azaz Manyika, 1951. júliusában a második: Dorottya, Anna. Akkor igazán jól tudta hasznosítani a varrótanfolyamon szerzett ismereteit. A gyerekek, magának, az egész családnak maga varrta a használati ruhadarabokat. Amikor kisebbik lánya is már 3 éves volt, sikerült elhelyezkednie a Magyar Dohányipar Járási Dohányelosztójában. 26 éven át ott dolgozott.

Közben férjhez ment mind a két leánya, már 1968-ban, alig 39 évesen nagymama volt. A kezűgyességet, a szép iránti érzékenységet magukkal vitték a gyerekek. Mindketten szépen hímeznek, Manyika és a lánya szövés mesterséget is megtanulták. Miután a gyerekek önálló életet kezdtek, Magdi néni békésen éldegélt kettesben férjével. Miska bácsi szenvedélye a sakkozás volt, sok szép eredményt ért el különböző versenyeken. Magdi néni immár az unokáinak varrogatott. Apró mintákkal díszített kis napozókat, nyári ruháskákat ma is őrizi.

AZ AMATŐR MŰVÉSZETI MOZGALOM ÚJRAÉLEDÉSE

A háziipari szövetkezeti mozgalom megerősödésével párhuzamosan a nem üzleti célú amatőr díszítőművészeti mozgalom is egyre terebélyesedett az országban, és a 60- as években utat talált legkisebb faluba is. A díszítőművészeti szakkörök százszámra alakultak, a szakkörök vezetésére a Népművelési Intézet a megyékkel együttműködve gyakorlati és elméleti tanfolyamokat szervezett. Békés megyében a népművészeti bázisközpont, a szakmai képzések, kiállítások központja Mezőkovácsházán jött létre. Valószínű, nem véletlen volt ez. Akkor még Mezőkovácsházán élt dr. Szabó Imréné, aki úttörő munkát végzett az amatőr díszítőművészeti mozgalomban. Az országban az elsők között, 1962- ben kezdte a szakkörvezetést Mezőkovácsházán. 1969- ben kapta meg - Békés megyében elsőként- a népművészeti szakkörvezetői bizonyítványt. 1970- ben beindította Mezőkovács-házán az első szakkörvezetői tanfolyamot. 1971-ben kapta meg a Népi Iparművész címet. 1975-ben Szegedre költözött, ott is szakkört szervezett és vezetett országosan kimagasló eredményekkel.

20 évvel később, 1995 július 14-én Mezőkovácsházán rendezett önálló kiállítás megnyitóján alkotótársakkal. Dr. Szabó Imréné 1993- ban megkapta a Népművészet Mestere kitüntető címet. 1994- ben "Aranytű" díjat alapított, amellyel a szakkörében kiemelkedő munkát végző tagok szakmai tevékenységét köszöni meg.

A virágzó díszítőművészeti mozgalomba Balda Mihályné is az elsők között kapcsolódott. 1964-től volt tagja a Szabó Imréné által vezetett hímző szakkörnek. 1972 - 74- ig a Békéscsabán szervezett hímző szakkörvezetői tanfolyamon tanulta a néprajzot, művészettörténetet, művelődéstörténetet, mintaszerkesztést, hímzés-módokat... mindent, amit a magyar nép hímzőművészetéről tudni kell.

"Kedves emlék számomra az a tanfolyam. Nagyon sokat köszönhetek dr. Szabó Imrénének - Zsókanak -, és Chabrecsek Andrásnének - Terikének -, a szakmai vezetőknak. Tőlük tanultam meg, hogyan jöhet létre egy új alkotás elődeink hímzésmintáinak felhasználásával, újrafogalmazásával. ...és nagyon sok szakmai ismeretet sajátítottam el tőlük. Összetartó, egymást segítő közösség alakult ki a tanfolyamon. Nagy öröm számomra, ha találkozom velük különböző továbbképzésen, kiállításon, szakmai tapasztalatszerzésen. - mondja Magdi néni.

1974-ben kapta kézhez a "C" kategóriás hímző - szakkör vezetői működési engedélyt. Már ettől az évtől kezdve a szomszédos faluban, Végegyházán szakkörvezetőként dolgozott 1989- ig. Nemcsak felnőtteket, gyerekeket is tanított.

"Tündérek voltak a gyerekek, - meséli Magdi néni-, velük még Csillebércen is voltam táborozni! Közülük két kislány - Bilicska Beáta és Szvoleny Szilvia- a szakkörvezetői tanfolyamot is elvégezte."

Miután Szabó Imréné elköltözött Mezőkovácsházáról, Bartus Jánosné vette át a szakkör vezetését. 1978-ban ő is elköltözött, akkor került Magdi néni a szakkör élére, és a mai napig odaadóan tanítja az asszonyokat a hímzés művészetére. Fáradhatatlanul tervez, drukkol, mutatja az öltéseket, magyarázza a színeket, tanítja a mintaszerkesztést, dicséri a szép munkákat, s ha kell, javítja a hibákat.

"Átlagosan 20 tagja van a szakkörnek. Sajnos többnyire az idősebb korosztály tart ki hosszú éveken át e szívet - lelket gyönyörködtető, de időt és türelmet igénylő alkotó munka mellett. Bár Jankó Mihályné - aki szintén elvégezte a szakkörvezetői tanfolyamot- tanít néhány kislányt hímezni, de talán a mai fiatalok jobban kedvelik a szövést, az agyagozást, a gyöngyözést. Nagyon bízom benne, hogy a

hímzőművészet sem fog feledésbe merülni. Hiszem azt, hogy eljön az a nemzedék, amelyik felismeri - mint ahogy mi is tettük- a múlt hímzőskultúrájának értékeit, és átmentik azokat az őket követő nemzedéknek is. Én erőmhöz mérten igyekszem is segíteni ezt a nemes tevékenységet ami élek." - mondja bizakodóan Magdi néni.

A szakkör tagjai 1995- ben: Felső sor: Kanász Györgyné, Janosik Gyuláné, Oros Péterné Balda Ilona, Kiss Mária, Pócsik Mihályné, Jankó Mihályné, Takács Kelemenné, Paksi Józsefné, Kanász Béláné. Alsó sor: Braczkó Béláné, Jusztin Istvánné, Bartha Bálintné, Balda Mihályné, Jusztin Lajosné, Hanreich Gyuláné, Rozsos Ferencné. Közülük többen a kezdettől fogva résztvettek a szakköri munkában.

1971-től Mezőkovácsházán került megrendezésre a Békés Megyei Népművészeti Napok rangos programsorozata, amely a megye alkotóinak adott rendszeresen lehetőséget munkáik bemutatására, a megmérettetésre, szakmai tapasztalatcserére, továbbképzésekre.

Az első évben 73 pályázó 432 alkotásából 164 db- ot fogadott el az országos szakemberekből álló zsűri. 1980-ban 1203 pályamunkából 766 db került kiállításra! A számok magukért beszélnek. De nem csak számszerű fejlődés volt. A mérce mindig egyre magasabbra került a 3 évenkénti versenyen.

A mezőkovácsházi szakkör alkotói mindig első díjat érdemeltek ki, 1980- ban a Népművelési Intézet nívódíját is megkapták.

- Nyilván sok munka van e szép eredmények mögött. Mesélnél ezekről? Kértem Magdi nénit.
- Valóban! Már a tanfolyamon azt tanultuk, hogy az igazi alkotómunka az, hogy a régi értékeket felkutatjuk és újra fogalmazzuk a mai funkciónak megfelelően. Békés megyében Malonyai sem gyűjtött népművészeti értékeket, mondván, hogy szegények lakják ezt a vidéket itt nincs mit felgyűjteni. Szabóék fedezték fel, hogy a múzeumban gyönyörű hímzett ködmönök vannak. A népművészet szakértői között is sok vitát kavart a szűcshímzések ornamentikájának újrafogalmazása. Mi - több Békés megyei alkotó - akkor úgy gondoltuk nem szabad hagyni, hogy feledésbe merüljön ez az értékes mintakincs. Békés megyében több szűcsközpont volt, elkezdtük gyűjteni Szarvason, Tótkomlóson, Mezőberényben, Békésen a még fellelhető ködmönöket. Először lerajzoltuk az eredeti ornamentikát, majd terítőkre, futókra, viseleti darabokra átírtuk az eredeti mintát. Így tudtuk a jövőnek átmenteni a szűcshímzések ornamentikáját. A gyűjtő - és tervező munkáról több kiadvány is megjelent. Ezekből hímeznek folyamatosan asszonyaink. A kiállításokon elismeréssel fogadták a gazdag ornamentikájú lakástextileket, viseleti darabokat egyaránt. Szóval egy hosszú gyűjtő - tervező - kivitelező munka eredményét díjazták a szakemberek.

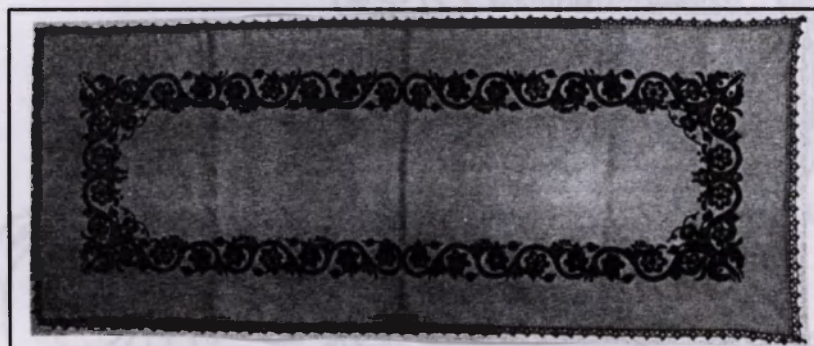
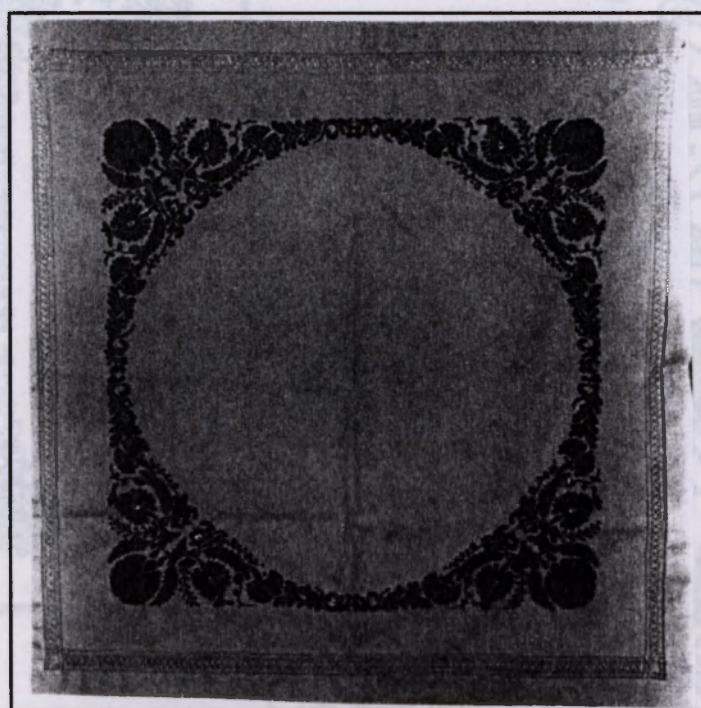
Eredeti tótkomlósi ködmön részlete

SIKEREK, EREDMÉNYEK A 80- AS ÉVEKBEN

Mérete: 40 x 90 cm, alapanyag:

A szűcshímzések feldolgozása hosszú évekig izgalmas feladatokat biztosított a hímzőművészet alkotóinak.

Talán a legtöbb újrafogalmazott szűcshímzéses textiliát 1983- ban az V. Békés Megyei Népművészeti Napokon lehetett látni. Közülük válogattam ki néhányat, melyeket Balda Mihályné tervezett, és ő vagy a szakkör tagjai hímezték ki. A megyei versenyben Magdi néni egyéni első díjban részesült, s a szakköre is a díjazottak között szerepelt.

Egy-egy a díjazott terítők ill. futók közül.

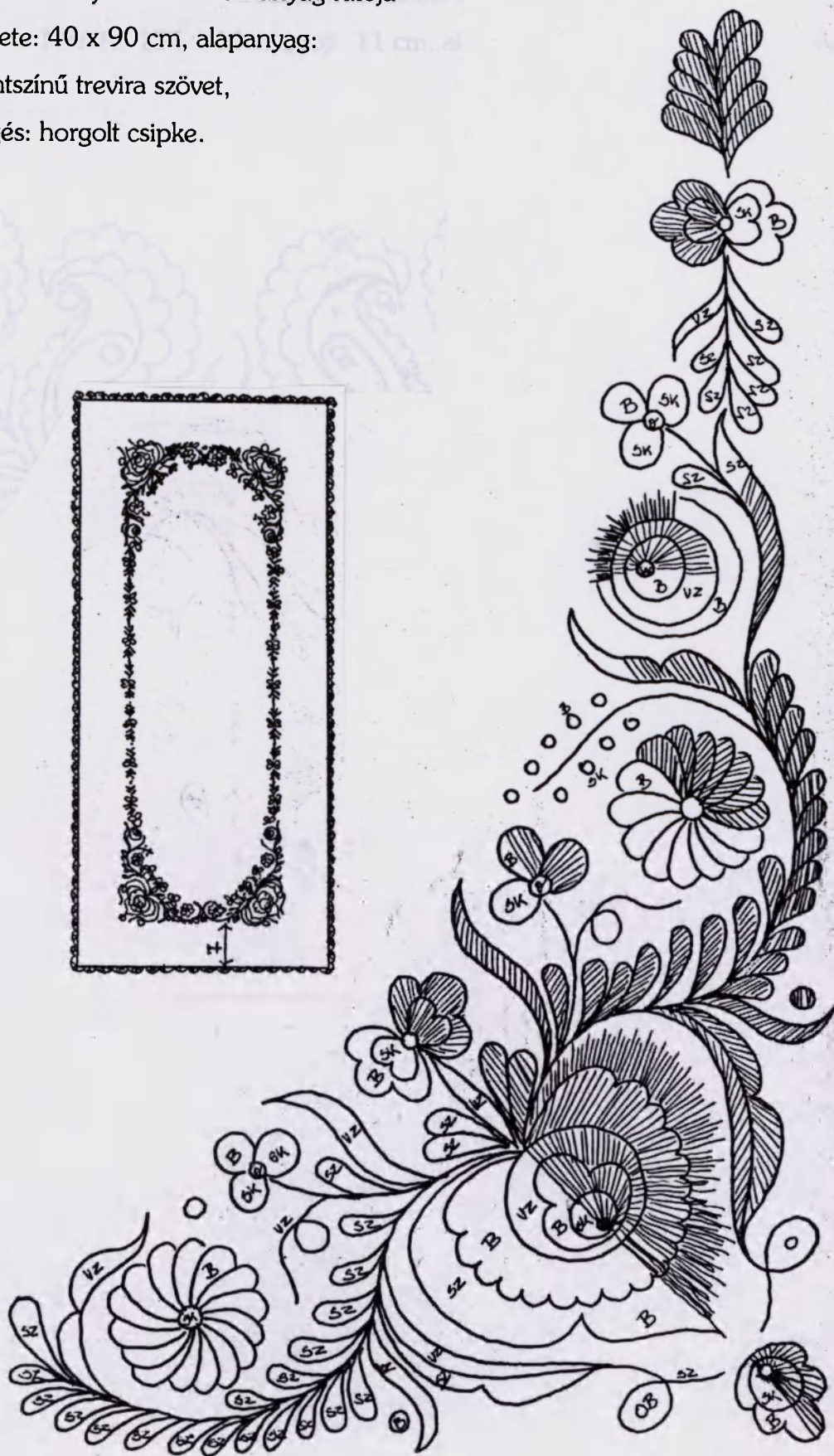
Tervező: Balda Mihályné, kivitelező: ✚Brandt Jánosné ill. Kiss Mária

1983-ban díjazott szakköri anyag futója

Mérete: 40 x 90 cm, alapanyag:

csontszínű trevira szövet,

szegés: horgolt csipke.

A díjazott szakköri anyag stólája.

Mérete: 134 x 44 cm, rojt: 11 cm, alapanyaga: drapp trevira szövet

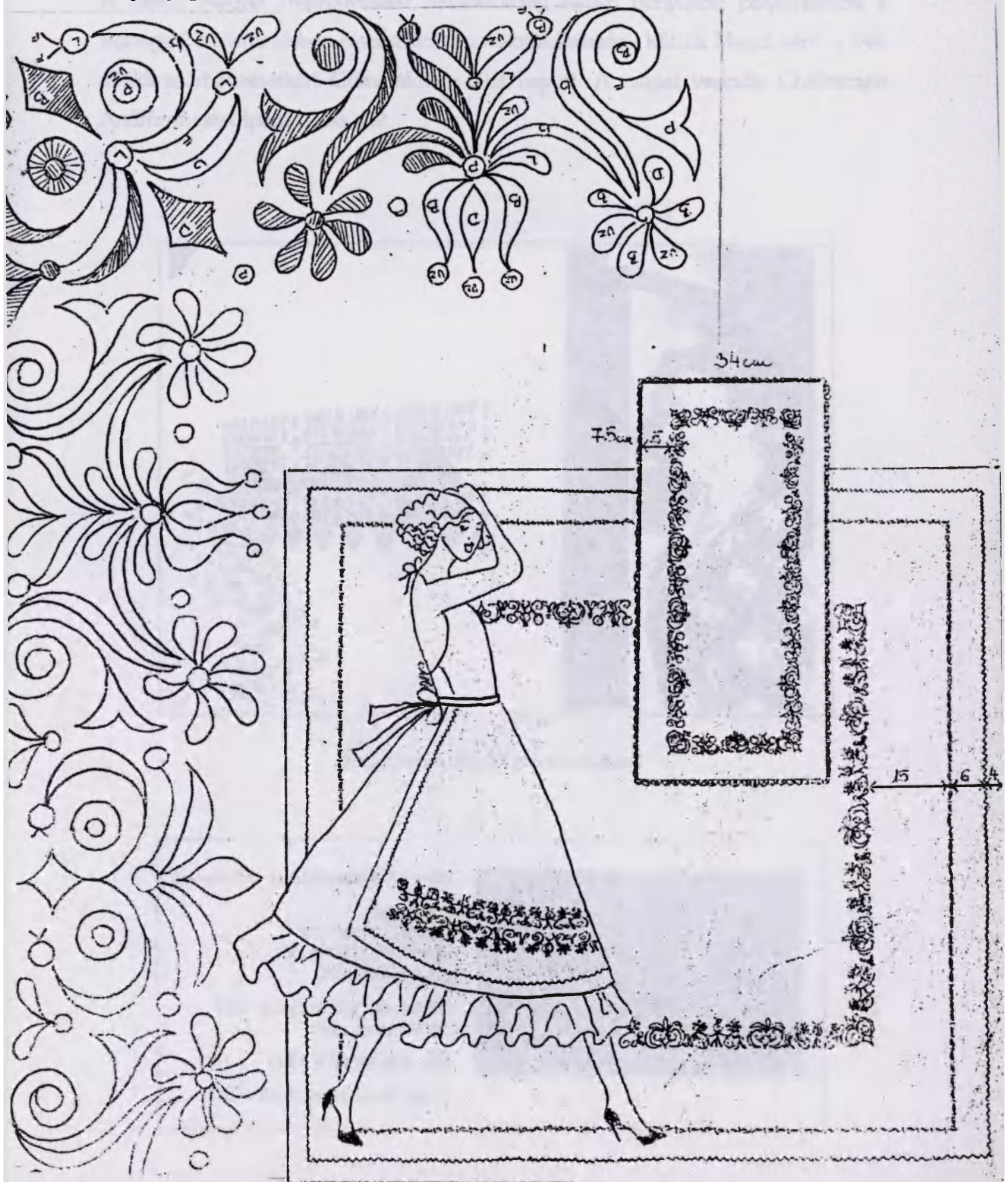

III. egyéni díjjal jutalmazott terítő 2 soros aszúrral. Mérete: 137 x 137 cm

Kötény: 2 soros mintával, 2 soros aszúrral

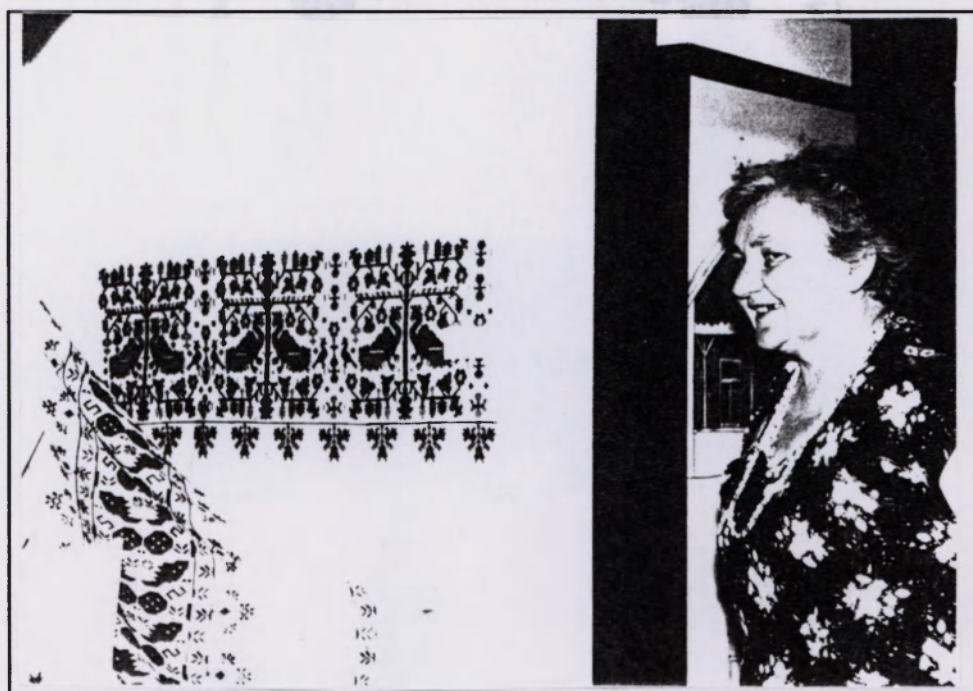
Futó: 34 x 75 cm, horgolt széllel, alapanyaggal azonos színű fonállal

Alapanyag: csontszínű trévira szövet.

Az V. Békés Megyei Népművészeti Napokon bemutatott 613 db pályamunka közül 229 db került Nyíregyházára az Országos Népművészeti Kiállításra.

A Békés Megyei Népművészeti Szakbizottság nevében benyújtott pályamunkák a legnagyobb elismerésben részesültek. Az alkotóközösség - köztük Magdi néni- a Dél-alföldi szőrhímzéseikért Gránátalma - díjat kapott. A csapat vezetője Chabrecsek Andrásné népi iparművész volt.

Magdi néni a díjazott pályamunkákkal

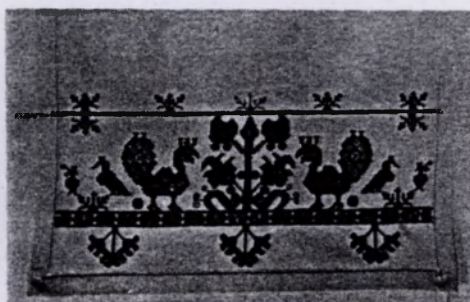
Dél-alföldi szőrhímzéses falvédő

MEGYEI
NÉPMŰVÉSZETI
SZAKBIZOTTSÁG
BÉKÉSCSABA

Vez.: Chabrecsek Andrásné
népi iparművész

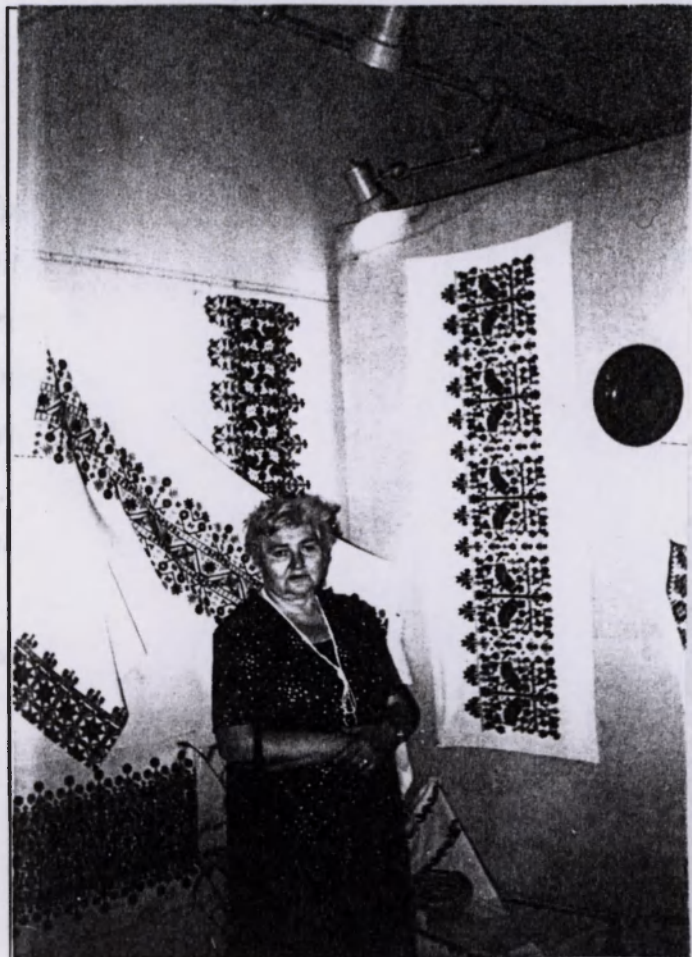
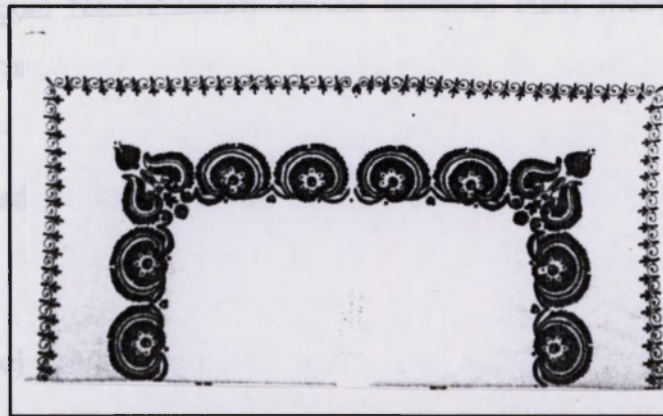
GRÁNÁTALMA-DÍJ

Dél-alföldi szőrhímzésükért.

A Mezőkovácsházán bemutatott békés megyei alkotások egy részét Aradon is kiállították. Így megyénk tárgyalkotó népművészetének szép munkáit határainkon túl is láthatták.

1984- ben Gyöngyösön, az Országos ÁFÉSZ kiállításon, majd Budapesten is bemutatkozott Békés megye élő népművészete.

Részletek a kiállításokról

A sikersorozat tovább folytatódott Magdi néni életében. A hímzés mellett egyre jobban foglalkoztatta a szövésművészet is, hát jelentkezett szövő - szakkörvezetői tanfolyamra. 1985-ben "C" kategóriás működési engedélyt kapott. Közben lelkesen készültek a következő kihívásra, az 1987. évi Békés Megyei Népművészeti Napokra illetve a VIII. Országos Népművészeti Kiállításra.

A VI. Békés Megyei Népművészeti Napok kiállítása talán minden korábbinál a legszebb, programsorozata talán a leggazdagabb, de egyben az utolsó volt Mezőkovácsházán.

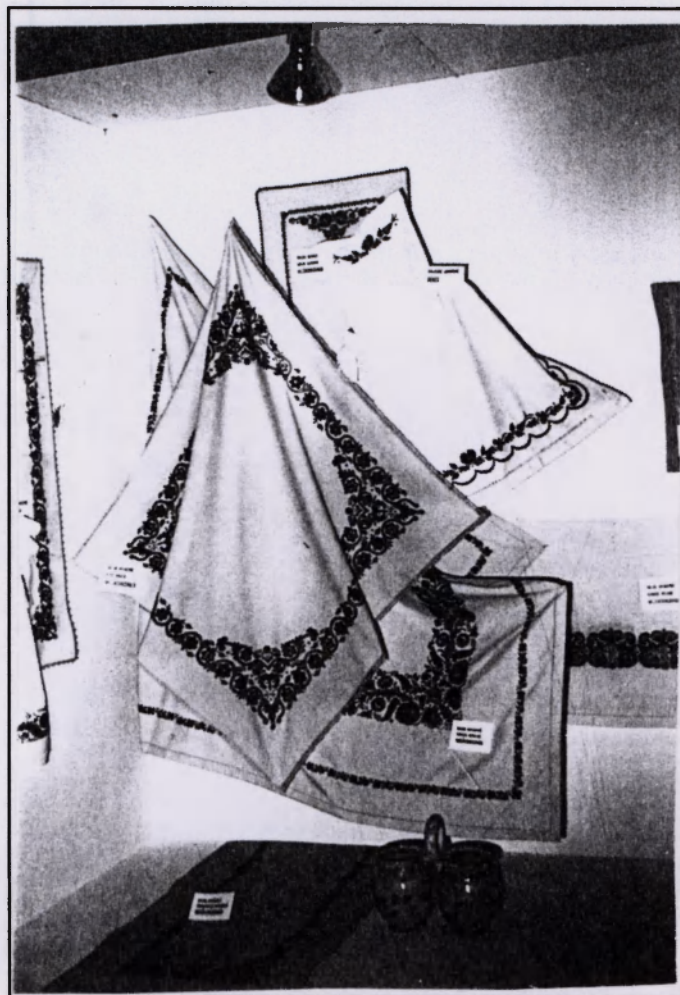
Ezen volt szerencsém nekem is részt venni, benyomásaimról már a bevezetőben írtam.

Lássunk néhány bejegyzést a vendégkönyvből!

"Békés Megyei Népművészeti Napok melegek, fényesek és csillogók, e kivarrott népi motívumok lelkekből fakadó gondolatok... Legyen kezembe az alkotók keze, s itten mellékelt köszönetem."

Hetényi György

Mezőkovácsházi költő.

*"Budapesten sem láttunk
ilyen szép, tartalmas kiállítást!"*

Egy budapesti látogató

*"Az ész megtervezte, a kéz
elkészítette, a szem gyö-
nyörködik benne."*

Litauszki Istvánné

*"A kiállítás anyagát nézve
úgy látom, hogy a mag jó ta-
lajba hullott, és szépen ki-
virágzott."*

Dr. Tábori György és

Dr. Tábori Györgyné

"Csodálatom minden alkotónak"

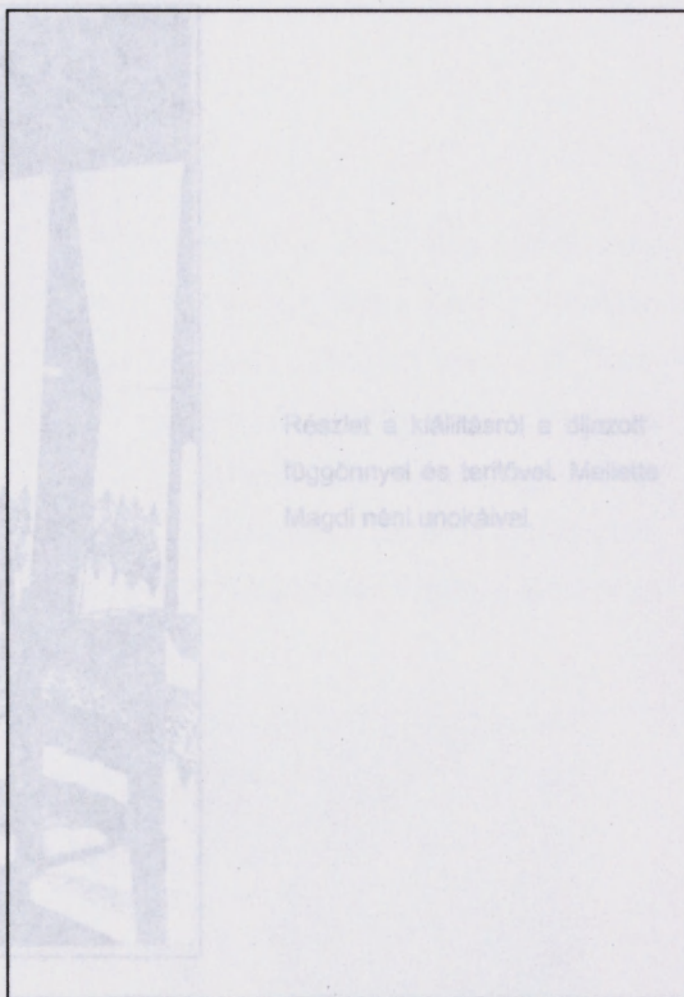
Varga Zoltánné Botpalád

*"...ízléses a rendezés -
szeretetteljes a látogatók
fogadása. Köszönjük!"*

Sás Menyhértné

*"...a szépségnek, az embe-
ri tehetségnek, szorgalom-
nak, akaratnak a mi népünk
birtokában van."*

Farkas Mátyás Mk.háza

Részlet a kiállításról a díjazott
függönyei és terítővel. Mellette
Magdi néni unokáival.

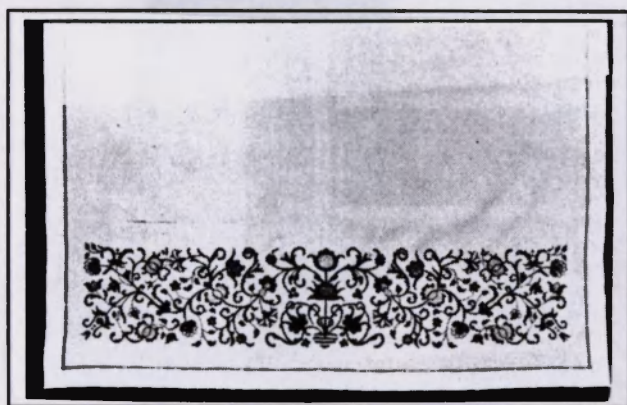
Hűbességi-ötö levembe készült
díjnyeréséért bronz plakettel
kapott Magdi néni.

A legszebb alkotások a VIII. Országos Népművészeti Kiállításra kerültek, és ismét szép eredménnyel dicsekedhettek a megyeiek.

A Békés Megyei Hímző Stúdió kollektívája szőr-hímzés kategóriában Gránátalma díjat érdemelt ki. A díjazott kollekciónban Magdi néni gyönyörű függönye és terítője is szerepelt.

Részlet a kiállításról a díjazott függönnyel és terítővel. Mellette Magdi néni unokáival.

Házasságkötő terembe készült úrihímzéséért bronz plakettet kapott Magdi néni.

AZ EGYÜTTMUNKÁLKODÁS ÉVEI

Említettem, hogy 1988- ban népművelőként kerültem Mezőkovácsházára. Akkor tudtam meg, hogy Magdi néni is a művelődési központ szakalkalmazottja volt 1980-tól nyugdíjazásáig. Biztos voltam benne, hogy sokat fogunk együtt ténykedni. Így is történt. Hihetetlenül sok közös munkánk akadt, lehetetlen teljességgel felsorolni is. Nagy örömmel dolgoztam Magdi nénivel és a szakkörrel. Kölcsonösen tudtuk segíteni egymás munkáját éveken át.

De nézzük sorjában!

1989. IX. Országos Népművészeti Kiállítás, Nyíregyháza. Ismét szép alkotásokkal pályáztak a mezőkovácsháziak. Országosan kiemelkedő pályamunkák: katolikus papi palást és oltárterítők, melyeknek tervezője Balda Mihályné, kivitelezői Balda Ilona, Balda Gizella és Kanász Béláné. A legszebb alkotások Budapesten a Mezőgazdasági Múzeumban is otthont találtak, hirdelve népi hagyományaink továbbélését. Ez, a fent említett palást és a terítők számtalan kiállításon bemutatásra kerültek. Talán a legnagyobb elismerést a IV. Textilműves Konferencia alkalmával rendezett Egyházi textiliák kiállításán kapták.

Ez az egyházi esküvőkön használatos palást a mezőkovácsházi asszonyok büszkesége.

Az 1989. év Magdi néni életében több szempontból is sikeres volt. "A jó pap is holtig tanul." - szól a közmondás. Úgy tűnik, Magdi néni igazán magáénak érzi a mondást, mert szüntelenül képezte magát. Rendszeresen részt vett Velemben az ország legjobb hímzőinek továbbképzésén, megyei-országos tapasztalatcseréken, szakmai kirándulásokon, nyári táborokon... és 1989- ben, 60. életévében veszi kézbe a "B" kategóriás hímző szakkör-vezetői működési engedélyt.

A Velemi Népművészeti Alkotóház a továbbképzés résztvevőivel - újabb ismeretekkel gazdagodva, hazaindulás előtt.

1989. május 3.: a Népi Iparművészeti Tanács Balda Mihálynét - népi iparművészeti tevékenységét elbírálva - hímző szakágban NÉPI IPARMŰVÉSznek ismerte el. Lehet ennél szebb születésnap ajándék egy amatőr népművésznék?

- Magdi Néni! - meg tudnád mondani, hány alkotást terveztél?

- Azt pontosan nem tudom, sosem számoltam össze. De az biztos, hogy száznál több azoknak a száma, melyeket a zsüri elfogadott. Mindegyik "A" ill. "B" kategóriás minősítésű.

Az alkotó tevékenység természetesen nem állt meg.

A 90- es években több falunapot szerveztünk közösen Kevermesen, Medgyesyházában, Domiratoson, Dombegyházán, Kaszaperen...

A programsorozatokhoz kapcsolódó népművészeti kiállításokon bemutatott alkotások mindenhol ámulatba ejtették a látogatókat. A gyerekek játszóházakon ismerkedhettek meg a kézművesség különböző ágazataival.

Gyöngyfűzést tanulnak a gyerekek Dombiratoson.

Magdi néni alapító tagja a Békés megyei Népművészeti Egyesületnek, annak megmozdulásain rendszeresen részt vett.

"Amikor Pál Miklósné lett az egyesület titkára, nagyon fellendült az élet. Ancikának is nagyon sokat köszönhetek. Hihetetlen energia van benne! Állandóan szervez, intézkedik, pályázatot ír, kiállítást intéz...- fáradhatatlanul." - mondja őszinte dicsérettel Magdi néni. Főleg neki köszönhető, hogy bemutatkozhatott Békés megye élő népművészete az ország legkülönbözőbb helyein, de a határainkon túl is -

Penzában, Finnországban, Bulgáriában, Franciaországban, sőt 1993-ban a Csongrád megyei népművészekkel közös kiállításra kaptunk meghívást Amerikába.

A mezőkovácsházi asszonyok munkái sosem maradtak ki a kiállítási anyagból.

"Sokszor azt sem tudtam, hova küldte Ancika a kézimunkákat. Az amerikai kiállításról tudtam ugyan, de meg sem mertem mondani az asszonyoknak, csak amikor visszaérkeztek a terítőink. Hát olyan nagy távolságban bármi történhetett volna" - mondja Magdi néni mosolyogva, így utólag nagy megnyugvással.

A toledói kiállítást Böjtös László magyar konzul nyitotta meg. A nagy sikerre való tekintettel kérték a kiállítás időtartamának meghosszabbítását. Megyénket Pál Miklósné és dr. Illés Károlyné képviselte.

Ez a felvétel a népművészek rangos országos rendezvényén, a Mesterségek Ünnepén készült a Budai Várban.

A reformátuskovácsházi templomba készített úrasztalterítő átadásán készült felvétel 1993. február 15-én. Tervező: Balda Mihályné, kivitelező: Hanreich Gyuláné.

A szakdolgozat vége felé jutott eszembe, hogy megkérdezzem:

- Mit szeretnek a legjobban hímezni az asszonyok?

- Mi azt tanultuk, hogy a kalocsaival megszerettjük a hímzést, aztán gyorsan rájönnek a szépre fogékonyak, hogy nem is igazi művészi értékű a nagyrózsás, sokszínű kalocsai minta. Rá lehet a tagokat vezetni, hogy nem a túl színes a szép. Erre nagyon sokszor felhívta a figyelmünket Bakay Erzsébet és Borbély Jolán is, akiknek szintén nagyon sokat köszönhetek. Én minden tájegységgel szívesen foglalkozom, de talán legszívesebben a Békés megyei szabadrajzú gyapjú, a szűcs- és szálánvarrott hímzés, továbbá a Csongrád megyei, pozsonyi fehérhímzések, valamint a történeti magyar úri hímzések terveit készítem. Ezeket az asszonyok is nagyon szeretik. A mezőkovácsházi szakkörösök nem is hímeznek színes kalocsait. A fehér, az ó - kalocsai visszafogottabb, azt szívesen kivarrják.

Íme a nagy csapat kis csoportja, középen Magdi nénivel

MEGISMERNI A MÚLTAT, ÉLNI A JELENT, FORMÁLNI A JÖVŐT!

Magdi néni közel negyedszázados művészi alkotó munkáját Mezőkovácsháza önkormányzata 1996-ban "Mezőkovácsháza városért" emlékplakettel köszönte meg.

- Magdi néni! - Mire vagy legbüszkébb alkotói munkádat végiggondolva?

- Örömmel töltönek el a díjak, a kitüntetések, az elismerő szavak, de mégis annak örülök a legjobban, hogy nagyon sok embernek sikerült átadnom a népi hagyományok szeretetét, az alkotás örömét, hiszen - Andrásfalvy Bertalan szavait idézve - a szép meghódítása, megteremtése fontosabb volt a jólétnél, a kényelemnél, a vagyonnál, a sikernél és talán sokszor a kenyérnél is. Ennek a sok időt és türelmet követelő alkotó munkának szépszámu követője van, és úgy érzem, egy kicsit én is hozzájárultam ehhez.

- Most min dolgoztok, mi a további tervek?

- Jelenleg egy nagyon szép feladatnak teszünk eleget. A mezőkovácsházi születésű Orosz Lőrinc pappá szentelésének 25. évfordulójára miseruhát és kehelytakarót készítünk békés megyei mintával díszítve. (A befejezés előtt álló alkotást nekem is megmutatták. Csodálatos!)

Sajnos a családban több beteg van, én gondoskodom róluk. No és hiába, nem vagyok már olyan fiatal, hamarabb elfáradok.

De biztosan pályázni fogunk a következő országos kiállításra.

...és befejezésül Magdi néni szép fohása: "Kérem a Teremtő Jó Istent, hogy adjon továbbra is erőt, egészséget, hogy még több évig folytathassam ezt a szép munkát."

FELHASZNÁLT IRODALOM

Kresz Mária: Népi szűcsmunka

Andrásfalfy Bertalan: Néprajzi alapismeretek

Békési Műhely 1985.

Mezőkovácsházi Szakköri Füzetek

V. Békés megyei Népművészeti Napok Mezőkovácsházán

Összeállította: Brandt Jánosné

Dél - Alföldi Népművészeti Egyesület története

(Múlt - jelen - jövő)

Írta és szerkesztette: Jellinek Márta

Népművészetünk kincsestára

Békés megye népi kézművessége

Írták és szerkesztették: Chabrecsek Andrásné, Ledzényi Pálné,

Nagy Zoltánné, Pál Miklósné

Gránátalma oklevél

KAPOTT

NYIREGyhÁZA, 1983. JÚLIUS 23.

A Népművészeti
Műhely igazgatója

Nyiregyháza Város
Tanácsának elnöke

OKLEVELEK, DOKUMENTUMOK

Szám: 0.759A...

OKLEVÉL

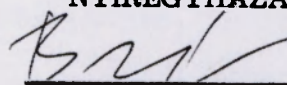
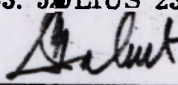
Balda Mihályné

RÉSZÉRE, AKI

A VI. ORSZÁGOS
NÉPMŰVÉSZETI
KIÁLLÍTÁSON*húnyás kivitelezésért**Gránátalma Oklevél*

KAPOTT

NYÍREGYHÁZA, 1983. JÚLIUS 23.

A Népművelési
Intézet igazgatójaNyíregyháza Város
Tanácsának elnöke

Szám: 0.7598.....

BIZONYÍTVÁNY

Balda Mihályné
 aki 1925. évben aug. hó 23. napján
 Kevermes városban (községben)
 Békés megyében Magyar országban
 született, az 1983-tól 1985-ig
 terjedő időben a

a) Békés Megyei M.K.
 által szervezett
 Diszitóművészet témájú
 alap fokozatú tanfolyamot elvégezte és sikeres
 záróvizsgát tett.

b)

 tárgyakból
 fokozatú szakmai vizsgát tett.

Ennek alapján nevezett
 Szóvá-szak kör vezetői kategóriájú
 működési engedélyre
 jogosult.

Budapest, 1985 év febr. hó 2.-n.

Falvai Imre
 a vizsgáztató
 bizottság elnöke

P. H.
 Balda Mihályné
 a tanfolyam vezetője

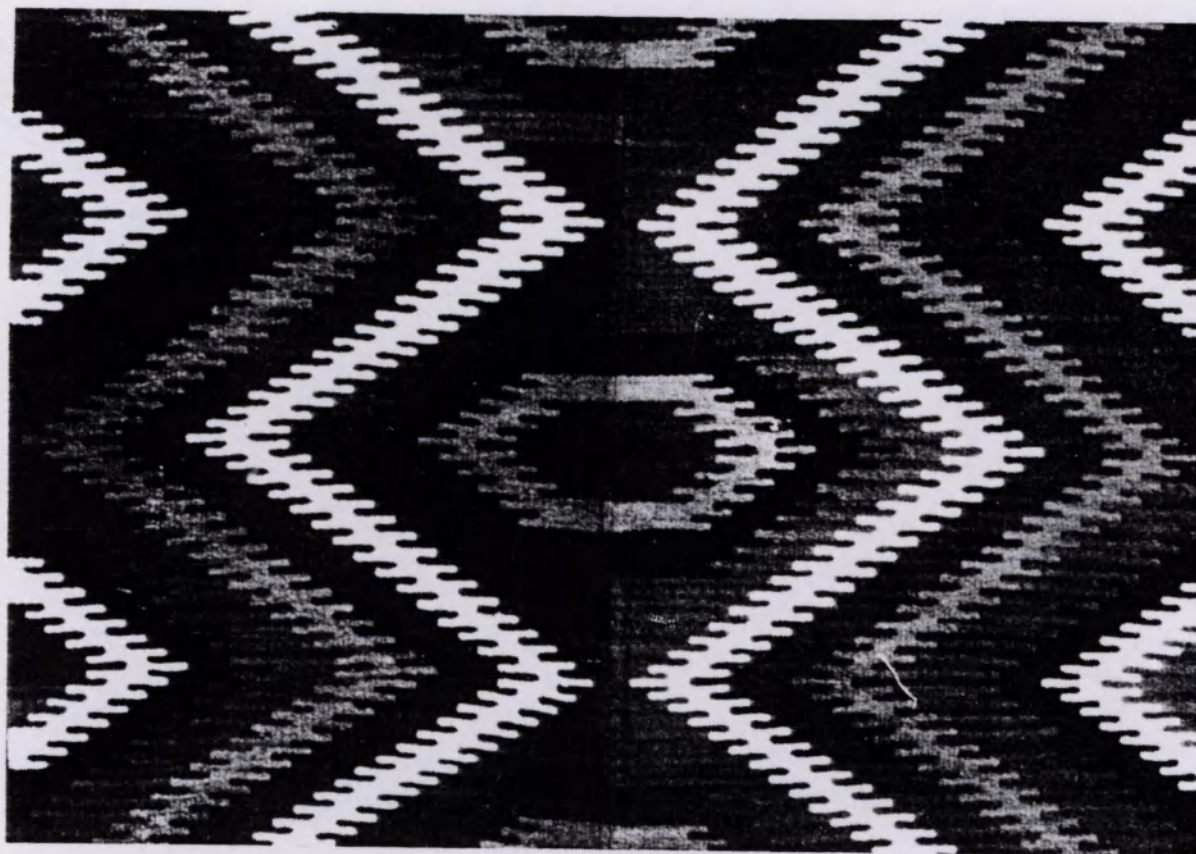
.....
 a Népművelési
 Intézet igazgatója

Megjegyzés: A nem kívánt rész törölendő.
 Készült az 1/1976. (X. M.) KM sz. rendelet szerint.

OKLEVÉL

BALDA MIHÁLYNÉ

RESZÉRE, AKI

A VIII. ORSZÁGOS
NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSON

szőr-hímzés kategóriában

Gránátalma oklevelet

KAPOTT

NYREGYHÁZA, 1987. JÚLIUS

B. f.

B. f.

MŰVELŐDÉSI KÖZPONT, MEZŐKOVÁCSHÁZA

Szám: 106.

Igazolás díjazásról

BALDA MIHÁLYNÉ

tervező, kivitelező a

himző stúdiói-tagjként

kategóriában

kollektív díjat nyert

a VI. BÉKÉS MEGYEI NÉPMŰVÉSZETI NAPOKON

Mezőkovácsháza, 1987. május 2.

Borbély József
(Borbély József)
a szakmai zsűri elnöke

Arnóczky József
(Arnóczky József)
rendező intézmény igazgatója

MŰVELŐDÉSI KÖZPONT, MEZŐKOVÁCSHÁZA

Szám: 136.

Igazolás díjazásról

BALDA MIHÁLYNÉ

tervező; kivitelező a

kiállítás berendezése

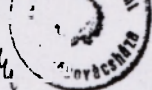
kategóriában

elismerés díjat nyert

a VI. BÉKÉS MEGYEI NÉPMŰVÉSZETI NAPOKON

Mezőkovácsháza, 1987. május 2.

Borbély József
(Borbély József)
a szakmai zsűri elnöke

Arnóczky József
(Arnóczky József)
a rendező intézmény igazgatója

Igazolvány száma: 0835

a népi iparművész aláírása

Név: BALDA MIHÁLYNÉ
Anyja neve: NAAGY ANNA
Születési helye: Kevermes
Születési ideje: 1929. VIII. 28.
Lakcím: 5800. MEZŐKOVÁCS-
HÁZA, Kossuth L.
u. 173.

2

A Népi Iparművészeti Tanács az 1/1982.
(I. 16.) MM sz. rendelet alapján népi
iparművészeti tevékenységét elbíralva

himző szakágban

népi iparművésznek

ismerte el.

Budapest, 19. 09. hó 3. nap

Ph.

Arnóczky József
a NIT elnöke

Szám: 12.386.....

BIZONYÍTVÁNY

..... Balda Mihályné
 aki 1929. évben aug. hó 28. napján
 Kévermes városban (községben)
 Bekés megyében Magyar országban
 született, az 1950-től 1989-ig
 terjedő időben a

a) M.M.K., Bekéscsaba
 által szervezett,
 Diszitaművészet témájú
 közep. fokozatú tanfolyamot elvégezte és sikeres
 záróvizsgát tett.

b)

 tárgyakból
 fokozatú szakmai vizsgát tett.

Ennek alapján nevezett B¹ kategóriájú
 Hírnépszakkör-vezetői működési engedélyre
 jogosult.

Budapest, 1989. év dec. hó 16.-n.

.....
 a vizsgáztató
 bizottság elnöke

.....
 a Népművelési
 Intézet igazgatója

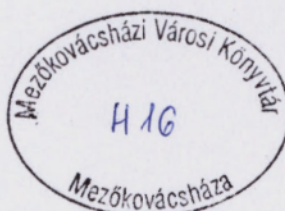
.....
 a tanfolyam vezetője

Megjegyzés: A nem kívánt rész törölendő.
 Készült az 5.1978. (X. 26.) KM sz. rendelet szerint.

Dunaiiné Pusztai Mária: BALDA MIRÁLYNÉ NÉPI IPARNÖVÉSZ,
A MEZŐKOVÁCSHÁZI NEMZŐ SLAKKÓR VEZETŐJE

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	3
GYERMEK- ÉS IFJÚKORI ÉVEK	5
SIKEREK, EREDMÉNYEK A 80- AS ÉVEKBEN	13
AZ EGYÜTTMUNKÁLKODÁS ÉVEI	22
MEGISMERNI A MÚLTAT, ÉLNI A JELENT, FORMÁLNI A JÖVŐT!	28
FELHASZNÁLT IRODALOM	29
OKLEVELEK, DOKUMENTUMOK	30
TARTALOMJEGYZÉK	36

Dunainé Pszota Mária: BALDA MIHÁLYNÉ NÉPI IPARMŰVÉSZ,
A MEZŐKOVÁCSHÁZI HIMZŐ SZAKKÖR VEZETŐJE

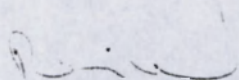
A dolgozat írója Balda Mihályné életét, sorsának fordulóit követve mutatja be, hogyan lett egy kevermesi kislányból népi iparművész.

Szinesen, a szűkebb családi hátteret és a tágabb társadalmi környezetet is elemezve, írja le Magdi néni életének főbb állomásait, és mutatja be, hogyan lett a tanulóból a népművészetet szerető és oktató mester.

A tanulmány egyéni hangvétellű, emberközeli, kitűnően és megfelelő helyen illusztrált fotókkal.

Formailag szép, tetszetős, a felhasznált szakirodalom bőséges.

Minősítése: 5 /jeles/

Pocsajiné Fábrián Magdolna